

Brilantní návrat Vjačeslava Ganělina s Triem Priority

Ganelin Trio Priority: Live at the Lithuanian National Philharmony Vilnius 2005

Nemu Records (www.nemu-records.com)

Text: Z. K. Slabý

Nevím už, který kritik to napsal, ale jeho markantní, třebaže poněkud přemrštěná formulace ve své době řekla určitě do živého. Trio Vjačeslava Ganělina podle něj ukázalo, že Sovětský svaz není pouze zemí častušek a balalajky (a mohu dodat: tradičního jazzu). Sovětský svaz už dávno neexistuje a původní Ganělinovo trio rovněž ne, třebaže se v roce 2002 sešlo k několika koncertům v původním obsazení, tedy s oběma Vladimíry – Čekasinem a Tarasovem (záznam jednoho z těchto vystoupení – na Frankfurtském knižním veletrhu – vyšel pod názvem *15-Year Reunion* na Leo Records). Avšak právě v letech hluboké sovětské totality rozzářilo toto trio ohňostroj neobvyklé nápaditosti, vzrušeného a vzrušujícího nasazení, perfektní souhry a dobrodružného improvizování. Trojice si ve své rodné zemi prožila řadu mocenských šikan a překážek, protože totalita málokdy snese neobvyklou v umění; skupina však byla vytrvalá a Leo Feigin jí postupně vydávanými alby zajistil světovou proslulost. Nakonec rezignovala i nadřazená místa v SSSR a sovětská Melodija nahonem vydala několik desek, které se dostaly i k nám. Ještě předtím ovšem vystoupilo trio na pražském jazzovém festivalu 1980, kde předvedlo *Ancora Da Capo*. Projekt nahrál i Supraphon, avšak čeští kulturní mocipáni vydání LP zdržovali šest let, aby neohrozilo budování socialismu u nás.

Není divu, že Vjačeslav Ganělin po pádu komunistické totality emigroval do Izraele, kde se pokoušel vybudovat si nové renomé (zatímco Čekasin a Tarasov se vydali vlastní cestou). Hledal svoji příležitost a nové hudební

souputníky. Založil trio s bubeníkem Mikou Markovičem a kontrabasistou Viktorem Fonarovem a další trio Alliance s Arkadijem Gotesmanem a Petrasem Vyšniauskasem, hrál s Nedem Rothenbergem, měl další aktivity, ale vše potvrdilo spíše fakt, že Ganělin je vynikající, až geniální skladatel a hráč na klavír či syntezátor, avšak nedařilo se mu najít tak kongeniální a atraktivní spoluhráče, jako tomu bylo v triu původním. A tak se zdálo, že Ganělin bude sice vydávat i nadále pozoruhodná alba, ale že se přiřadí k zástupu muzikantů, které sice neopomíjíme, ale také nadměrně nepřipomínáme a nevyhledáváme.

Při svém zkoumání nových potenciálních možností narazil na dva hudebníky, kteří souzněli jak s jeho excentricitou, tak s bohatstvím jeho hudební fantazie: s litevským saxofonistou Petrasem Vyšniauskasem a německým bubeníkem a perkusistou Klausem Kugelem. Vyšniauskas sice byl také členem tria Alliance, ale právě v triu Priority, jak Ganělin tuto formaci pojmenoval, se mohl vehementněji uplatnit, což dokládá, že není nejpodstatnější brilantnost pouze některých členů skupiny, nýbrž její sešranost jako celku. A ta u Triu Priority zjevně byla, ať už je Ganělin vnímal jako onu kýženou formaci hned od počátku, nebo se s ním sblížoval teprve postupně.

Jde o nostalgický návrat k obsazení, které Ganělinovi zaručilo mezinárodní uznání? Ano a ne. I tady platí, že nelze dvakrát vstoupit do téže řeky. Nebo alespoň na totožném místě. Ganělin počátku jednadvacátého století není totožný s Ganělinem století dvacátého. Má jisté obdobnou senzitivnost, razantnost, výbušnost, ale už nespolehá tolik na extravagantnost nečekaných akcí: je prohloubenější, vymyšlivější a rafinovanější, třebaže nikoli tak okázalý jako dříve. A vyzařuje vnitřní jistotu, je na něm znát, že si uvědomuje kvalitu svých nových partnerů. Ti mají s Čekasinem a Tarasovem pramálo společného, a to je víc než dobře. Nemíní opakovat, co zazářilo, ale už odeznělo. Nejsou to programoví avantgardisté, spíše usilují o propojení vlivů free jazzu, evropské

komorní hudby, folkových kořenů a improvizace, která není vypočítána na efekt, ale na perfektní triolog. To se projevilo už u alba *Live in Germany* (Auris Media) z roku 2005, především pak na DVD *Live at the Lithuanian National Philharmony Vilnius 2005* (Nemu Records). Právě DVD nám plasticky přibližuje všechny nuance souhry tria, jak je v brilantně se střídajících záběrech zachytil Jonas Kavaliauskas. Jde o návrat do města, které je spjata s Ganělinovými začátky. Navíc do města, které má bohatou jazzovou tradici, násobenou v tomto případě důstojným prostředím sálu Národní filharmonie. Obecenstvo je vstřícné a nadbytečně neprovokující, v čemž asi právě prostředí sehrálo svoji roli. Je však očividné, že hudebníci navázali s publikem okamžitý kontakt.

Více než půlhodinovou *Conversation I* zahájili hudebníci jako vážnou suitu až s chrámově atmosférickým laděním a s napjatou suverénností, Ganělin simultánně obhospodářoval klavír a syntezátor, Vyšniauskas obstarával melodizující prvek (propojující coltraneovskou filiaci nebo spíše určitou dunmallovskou spřízněnost s litevským folklorním zázemím) a Kugel, dnes jeden z nejpozoruhodnějších perkusistů, exceloval ve hře smyčcem na činely a střídáním drobných zvonkových nástrojů s razantními, ale neuspěchanými údery do bubnů. Zvláště na něm bylo patrné, jak se soustřeďuje na hru svých kolegů, aby okamžitě zareagoval na proměnu hlasitosti nebo rytmu, a jak to činí s naprostou samozřejmostí a s grácií. Ganělin postupně celou konverzaci více a více dramatoval perkusivním pojetím, gradoval ji a stupňoval svůj projev až do umínuté posedlosti a strhl spoluhráče k tožnému výkonu, aby... aby v určitém momentu došel ke zlomu, ke ztišenému meditování, narušovanému pouze neobvyklými tóny, dobývanými proměnami programování syntezátoru, a pozměňováním rytmu. Prostě poznovu osvědčil svou schopnost inovačně řídit architektonickou výstavbu celého díla.

Jestliže první část měla blíže k vážné hudbě, téměř čtyřicetiminutová *Conversation II* se více přiklání k jazzu, byla jako celek hybnější. Ganělin tu ke klávesám připojil bicí, přičemž bylo vidět, jak se s Kugelem tímto zdvojením baví. Kugel i Vyšniauskas tu dostali značný prostor pro sóla, což právě saxofonista dotáhl až k šamanistickému vytržení při magickém kroužení s nástrojem (střídal v průběhu večera sopránku s altkou) a bubeník se naopak oddal zamyšlenému meditování. Gradování pokračovalo tím, jak se pianista dobýval speciálními perkusivními nástroji do nitra klavíru, a celý „rozhovor“ vrcholil až hymnickým vyústěním.

Závěr – *Homage to Friends* – působil odlehčeněji, což neznamená, že se tu muzikanti opět nedostávali do vehementnější a údernější polohy. Většinou se v obdobných případech kolektivní improvizace hovoří o vzájemné telepatii hráčů, jenomže právě DVD, kde můžeme bezprostředně sledovat jak detaily nástrojů, tak záběry tváří, podávají svědectví, že jde o víc než o telepatické reagování. Můžeme tu krok za krokem sledovat vyzrálé výkony tří sólistů, kteří vzájemným propojením vytvářejí novou identitu – nikoli náhodně, ale shodně, nikoli zkusmo, nýbrž s vnitřní procítěností. Jde skutečně o komponování „za pochodu“, přičemž výsledný tvar má svoji perfektní platnost.

A tak tento koncert, který nepotřeboval žádné vizuální příměsí či dodatky, sledujete s napětím a se stejnou pozorností jako vilniuské publikum a máte chuť společně s ním po posledních tónech vstát a nadšeně aplaudovat. Je to DVD, které si zaslouží vysoké ocenění. Mladé německé značka Nemu, která má na svém kontě už několik zajímavých kompaktních, se tu podařilo uchovat záznam, ke kterému se budeme vracet. ■

